

japoneria - tiež *žaponéria*, *japonizmus*; výtvarné *dielo* japonského pôvodu alebo móda napodobňovania japonských motívov a umeleckých podnetov; často (do obdobia *secesie*) pod pojem zahrnovaná aj *chinoseria*; poznanie *japonského umenia* ako dôsledok európskej koloniálnej expanzie ovplyvnilo architektúru, *dekoratívne a užité umenie* (*delfská fajáns*), *sochárstvo*, *maliarstvo* a *grafiku* (napr. *japonské drevorezy*, *ukijo-e* > *impresionizmus*); prvé *drevorezy* privezené do Európy v pol.19.st. Isaakom Thyssenom, ktorý obchodne pôsobil v Japonsku (pozri obdobie *Edo*); prvé *japonské drevorezy* uvedené na parížsky umelecký trh 1862 (pozri *umelecký obchod*), ďalšie grafické diela vystavené na *Svetovej výstave v Londýne 1864*, *Svetovej výstave v Paríži 1867* > vyvolanie *zberateľského záujmu* nielen o japonskú grafiku, ale aj rôzne *artefakty* (*vejáre*, *móda*); japonérie ovplyvnili európske umenie *kompozičným riešením* (*diagonála*), *výstavbou obrazového priestoru*, *plošnosťou*, *perspektívou* (pozri *perspektíva paralelná*), *technikou kresby štetcom* (pozri *sumi-e*, *ukijo-e*, *tušová malba*) alebo *rákosovým perom*, *kruhovým*, *oválnym* a *výškovým formátom*, *motívmi* (skaliská a more, vietor, dážď, vegetácia, *intímne motívy*: ženské toalety, kúpanie, česanie > Toulouse-Lautrec, E.Manet, Monet, Gauguin, V. W. Gogh, Degas, Vuillard, Bonnard); *secesia* ovplyvnená japonskými *ilustráciami* > japoneria má základný význam pre vznik *secesie* a ovplyvnila smery *postimpresionizmu*; narušila aj vžitý *europocentrizmus* a pripravila prijímanie *etnického umenia* smermi 20.st. ako bol *kubizmus*, *fauvizmus*, *expresionizmus* a ď.; pozri *imari*

http://www.japonsko-v-cechach.cz/japonske-starozitnosti.php?utm_source=adwords&utm_medium=japonsko_v_cechach&utm_term=starozitnosti&gclid=CIyQysbFqbUCFhc3godul4AJA
http://it.wikipedia.org/wiki/Arte_giapponese

H. H. Fantin-Latour: Zátišie s japonskou miskou a tanierikom. Hloh vo váze (1872)

japonská archeológia -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Archaeology_of_Japan

japonská architektúra - pozri *torii*, *karašiši*, *tokonoma*

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_architecture

japonská estetika -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_aesthetics

japonská história -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:History_of_Japan
http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_history_stubs

japonská história architektonická -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_architectural_history

japonská história podľa témy -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:History_of_Japan_by_topic

japonská keramika a porcelán - pozri *Kenzan-jaki, Sacuma, Yachimun*

https://en.wikipedia.org/wiki/Japanese_pottery_and_porcelain

japonská kultúra - pozri *jamato*

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_culture

japonská mytológia -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_mythology

japonská perla - *perla japonská*

japonská poézia - pozri *haibun, haiku, renga, tanka*

japonská záhrada - je typ nepravidelnej záhrady; v *miniaturizovanej* podobe zobrazuje malebné prvky japonskej krajiny a usiluje sa vyvolať pocit *romantickej intimacy*; celok záhrady pôsobí dojmom náhodne vzniknutých prírodných kútov; bola komponovaná vždy v spojení s architektúrou (malé *pavilóniky*, mostíky cez jazierka ap.); obľúbené sú skupiny lávových kameňov a nevelké vodné plochy; japonská záhrada sa delí na dva typy, a to na záhradu *tsuki-jama* (umelé pahorky) a záhradu *hira-niwa* (plochá záhrada); oba druhy sa prejavujú v troch formách, a to vo forme *shin* (voľne komponovaná záhrada), *gyo* (uvoľnenejšia *kompozícia*) a *so* (nepravidelná *kompozícia*); celkom osobitným typom je tzv. *suchá záhrada*, tvorená plochami vysypanými kamienkami, uhrabanými do radov, symbolizujúcich *vodu*, vodné víry apod.; bola doplnená *solitérnymi* kameňmi; tento typ záhrady sa užíva najmä k zenovej *meditácii* (pozri *zen-budhizmus*); tzv. *čajová záhrada* sa vyznačuje cestou, ktorá smeruje k čajovému domčeku (symbol cesty vedúcej k osvieteniu); japonská záhrada významne ovplyvnila európske záhradné umenie 20.st.; pozri *miniatúra; intimizmus. romantický 2*

http://sk.wikipedia.org/wiki/Japonsk%C3%A1_z%C3%A1hrada

http://it.wikipedia.org/wiki/Giardino_giapponese

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AF%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D0%B0%D0%B4

japonské divadlo - *divadlo japonské*

japonské draky -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_dragons

U. Kuniyoshi: Princ Tamatori kradne Dračiemu kráľovi jeho klenot (19.st.)

japonské drevorezy - *tlač z výšky*, druh východoázijského *farebného drevorezu*; deľba práce rozdelená medzi kresliara, rezača *štočku* a tlačiara; zrkadlovo obrátená kresba prenesená na štočok (papier s kresbou nalepený na štočok, z ktorého nožíkmi a dlátkami (pozri *rytecké nástroje*) sú odrezané plochy z miest, ktoré sa nemajú otláčať; pre každú farbu vyrezaný osobitný štočok (pozri *koso-e*); *sútláč* až 10 štočkov vyžadovala mimoriadnu presnosť (zaručovaná aj zárezmi *kentó*); farba nanášaná štetcom, *tampónmi*; zo štočku pretláčaný na mäkký a savý papier, *tzv. japonský papier* (pozri *japan, kozo*) iba kockou (hladiťkom) alebo kefou; technika vznikla v Číne, známa už počas *dynastie Sung* v 10.st.; postupne prenesená do Japonska, kde sa pod vplyvom realistického maliarskeho smeru *ukijo-e* rozvinula v 18.st. v národnú techniku; rovnako ako *ukijo-e* aj drevorezy podliehali pre svoj sociálno-kritický charakter japonskej vládnej cenzúre (Kacuši Hokusai); pre európske umenie japonský drevorez objavený v časoch európskej koloniálnej expanzie; prvé *drevorezy* privezené do Európy v pol.19.st. Isaakom Thyssenom, ktorý obchodne pôsobil v Japonsku; prvé japonské drevorezy uvedené na parížsky umelecký trh 1862, ďalšie grafické diela vystavené na svetovej *Svetovej výstave v Londýne 1864*, *Svetová výstava v Paríži 1867*; vplyv na *impersonizmus* (Manet), *syntetizmus: Nabis*; ovplyvnili tiež tvorbu *H. Toulouse-Lautreca*; pozri *nišiki-e/tlač brokátová, sumuzuri-e, surimono, uširi-e, tan-e, benigirai; kentó; sútry; Nabis; obrys*; (Kacuši Hokusai: cyklus 36 pohľadov na horu Fudži; Hišikava Moronobu, Kitagawa Utamaro)

<http://www.japonsko-v-cechach.cz/jqc16-1-obrazy-vcetne-drevorytu>

http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%97%D7%99%D7%AA%D7%95%D7%9A_%D7%A2%D7%A5

<http://en.wikipedia.org/wiki/Woodcut>

http://vi.wikipedia.org/wiki/Kh%E1%BA%AFc_g%E1%BB%97

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%AF%CE%BA%CE%B1_%CE%A7%CE%BF%CE%BA%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%AC%CE%B9

japonské erotické umenie - pozri *K. Shunsho; šunga*

<http://www.ukiyoe-paintings.com/s4e-2.html>

japonské meče -

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_sword_types

japonské fiktívne meče - pozri *fiktívne meče*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Fictional_Japanese_swords

japonské maliarstvo - pozri *zen-budhistické maliarstvo*, *zvitkové maliarstvo*: *kakemono*, *makimono*, *bokuseki*; *škola Kanó*, *škola Tosa*, *rinpa*, *jamato-e*; *e-*, *ukijo-e*, *sumi-e*, *maki-e*, *Otsu-e*; *kanazóši*

<http://www.japonsko-v-cechach.cz/jqc17-1-svitkove-obrazy>
https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_painting

japonské sochy -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_sculpture

japonské umenie - prehistorické a historické obdobie japonských ostrovov; tesná súvislosť s *čínskym* a *kórejským umením*; silný sklon k tradicionalizmu a izolacionizmu spoločnosti, kultúry a umenia; rozvíjanie dvorského umenia

chronológia:

1.*neolit*: kultúra *Džómon* (7.tis.-300 pr.Kr.)

2.koniec neolitu a raná *doba železná*: kultúra *jajoi*; rané obdobie (5.-2.st.pr.Kr.), stredné obdobie (1.st.pr.Kr. - 1.st.po Kr.; pozri *dynastia Čou*, *Čchchin*, *Chan*); neskoré obdobie (2.-4.st.po Kr.); od 2.st.pr.Kr. obdobie Starých hrobiek pod čínskym vplyvom

3.*doba železná*: kultúra *jamato* 3.-6.st.

4.*doba železná*: *kofunská kultúra* 200-550

6.vplyv *budhizmu*, *čínskeho*, *kórejského umenia* od 6.st.: sochy *Budhu*, *pagody*, bronzové a drevené lakované plastiky *tchangského štýlu*; *zvitkové maliarstvo* *kakemono* a *makimono*, umelecké remeslá (*zrkadlá* a *zásteny*)

-od 8.st. vplyv *indického umenia*

-od 9.-14.st. redukovanie čínskeho vplyvu; zjemnený dvorský sloh (*ilustrácie*, *portrétno sochárstvo*, *maliarstvo*), nový typ chrámu a zobrazenie *Budhu*; pozri *jamato-e*, *škola Kanó*, *škola Tosa*, *Džóčó*, *zen-budhistické maliarstvo*, *budhistické umenie*

-do 16.st. rozvoj *krajinárskej* a *záhradnej architektúry*, *tušová krajinomalba* (*škola Kanó*), *kaligrafia*, *dekoratívne* a *naratívne maliarstvo*, *ornamentálne umenie*, *drevorez*, *porcelán*, *lak*; *Sacuma*, *sagabon*

-obdobie medzi 17.-20.st.: *dekoratívne* a *kaligrafické maliarstvo* (pozri *dekorativizmus*, *kaligrafia*), *ilustrácie* a *farebné drevorezy*, *lyrická krajinomalba*, *realistické maliarstvo* *karikatúrneho* typu, *laky*, *porcelán*, *fajáns*

od 19.st. obojstranný vplyv európskeho a japonského umenia (*impresionizmus*; pozri *japoneria*); pozri *imari*, *rinpa*, *Kenzan-jaki*, *hanami*; *V. W. Gogh*, *zberateľstvo*

chronológia podľa japonských období:

- obdobie *Asuka* (552-646)

- obdobie *Nara* (646-784)

- obdobie *Heian* (784-1185); pozri *josegi*; *Džóčó*

- obdobie *Kamakura* (1185-1332)

- obdobie *Muromači* (1333-1573)
- obdobie *Momojama* (1573-1615)
- obdobie *Edo/Tokugawa* (1615-1868)
- obdobie *Meidži* (1868-1912); pozri *haiga*, *Y. Buson*

pozri: *Amaterasu*, *Daibucu*, *hóó*, *haniwa*, *dotaku*, *jajoi*, *jamato-e*, *kabuki*, *kanazóši*, *kentó*, *haiga*, *kimono*, *raigó*, *Kofun*, *kózo*, *maki-e*, *mingei*, *nišiki-e*, *onnagata*, *benigirai*, *origami*, *sumi-e*, *sumizuri-e*, *surimono*, *sumó*, *sútry*, *šunga*, *torii*, *ukijo-e*, *uruši-e*, *kakemono-e*, *makimono*, *koso-e*, *hašira-e*, *tan-e*, *brokátová tlač*, *kjógen*, *nó-masky*, *vajanka/javajka*; *cuba*; *sagabon*, *bokuseki*; *inró*, *odžime*, *necuke*, *imari*, *mon*; *Kenzan-jaki*, *rinpa*; *ikebana*, *heika*, *haiga*, *nanga*, *bundžinga/literárska maľba*, ; *zen-budhistické maliarstvo*, *papagájčie umenie*; *sútry*, *perspektíva paralelná*; *gejša*, *sonmudo*, *džizó*, *go*; *mon*; *hanami*; *tata*; *bonsaj*; „*brokátová tlač*“, *nišiki-e*; ; *ikebana*; *josegi*; *krajinomal'ba/krajinárstvo*; *lak*; *Yachimun*

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Arts_in_Japan

https://it.wikipedia.org/wiki/Categoria:Arte_giapponese

japonské umenie erotické - erotické umenie japonské
japonskí architekti -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_architects

japonskí bohovia - pozri *Amaterasu*- *o-mi-kami*; *Inari*, *kami*; *Jinšin-Uwo*; *Yuki-onna*; *sedem bohov šťastia*;
bohovia; *japonský folklór*

japonskí grafici - pozri *U. Kuniyoshi*

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_printmakers

japonskí keramici -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_ceramists

japonskí ľudia -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_people

japonskí ľudia podľa zamestnania -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_people_by_occupation

japonskí portrétisti - pozri *U. Kuniyoshi*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_portrait_painters

japonskí maliari -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_painters

japonskí mučeníci - jezuitskí mučeníci v Japonsku

japonskí sochári -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_sculptors

japonskí umelci -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_artists

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_artist_stubs

japonskí umelci ukijo-e - pozri *T. Yoshitoshi*, *U. Kuniyoshi*; *ukijo-e*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Ukiyo-e_artists

japonskí umelci 19.st. - pozri *T. Yoshitoshi*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:19th-century_Japanese_artists

Japonsko - pozri *ilustrácia, kaligrafia, kaligram, kníhtlač čínska, Pac-Man, kríž hákový/svastika; Tokio, Kjóto, Kamakura; jednorozec (Wensleydalová); krysa (Becker); kofun; zen-budhizmus; jezuitskí mučeníci v Japonsku; Yokai, Hyakkai Zukan*

<http://www.yvettedefrance.com/Photos-du-monde/A1/japon.htm>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japan>

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japan_stubs

japonský folklór - pozri *Kitsune, Tengu, Tsuchigumo*

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Japanese_folklore

japonský meč - meč japonský

japonský odev - odev japonský

japonský papier - pozri *japan, kozo*

japonský porcelán - porcelán japonský

japrak - štylizovaný vzor listov a rastlín na *smyrnskom koberci*, viazaný z modré, zelené, červené a oranžové vlny; pozri *smyrnský uzol/gordes; tapiséria tkaná*

jar - lat. primavera; pozri *páv (Baleka); viák (Hall); broskyňa, breza, slivka, škovránok (Becker); pivónia (Obuchová); vrba, lastovička, kukučka, bocian (Biedermann); Thallo (Zamarovský); Xochipilli (Baleka); Wali; kura (Eurotelevízia); Kelti - Beltane; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; ročné obdobia; vek; bohovia jari; jarné nebo*

[http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-](http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=14)

[/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=14](http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=14)

<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/3128317164/in/photostream/>

P. Bruegel st.: Obdobie jari (16.st.)

Primavera (iluminácia zo spisu „Taccuina Sanitatis“, 15.st.)

Mesiac marec (muž vo vlčej kožušine so skákajúcou kozou zosobňujúci boha Marsa; lastovička na bielejke a vedrá mlieka zosobňujúce jar; rímsky kalendár)

F. Bloemaert, A. Bloemaert: Jar

Zhang Xuan: Jarný výlet

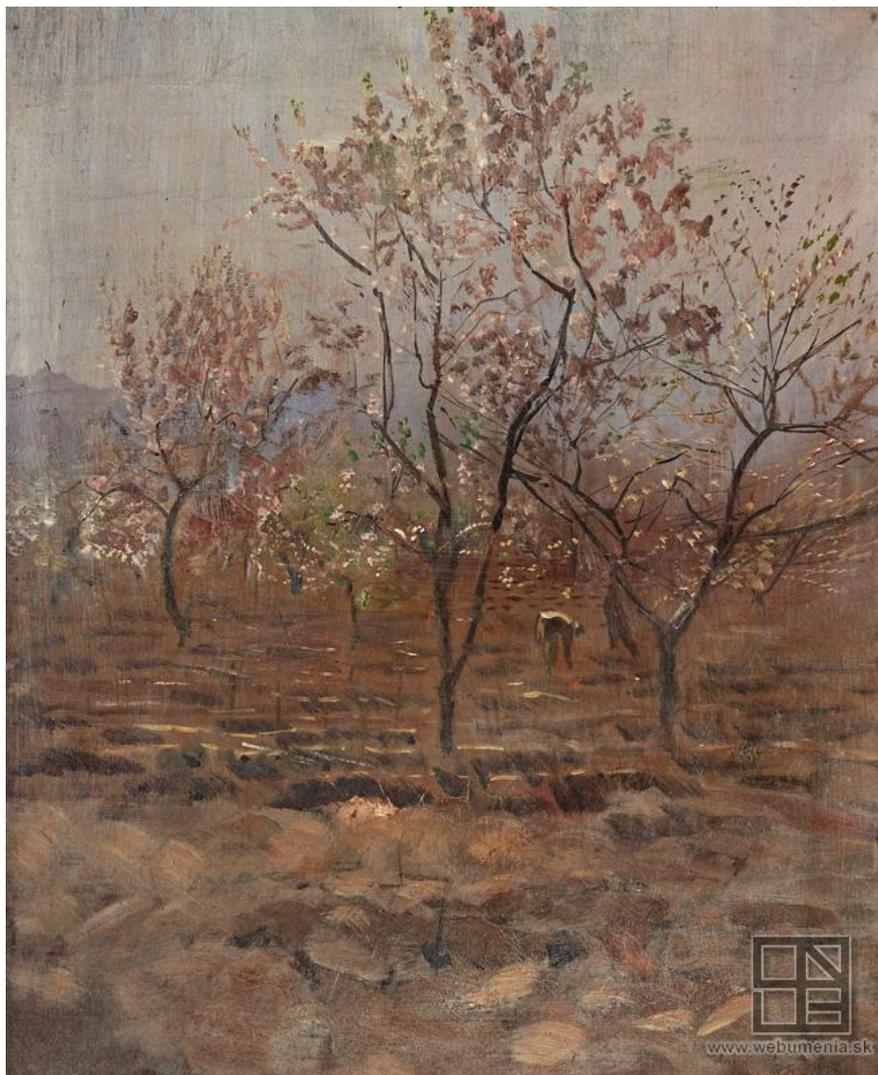
Autor neznámy: Potešenie z jari. Máj (detail augsburgského mesačného obrazu, 1531)

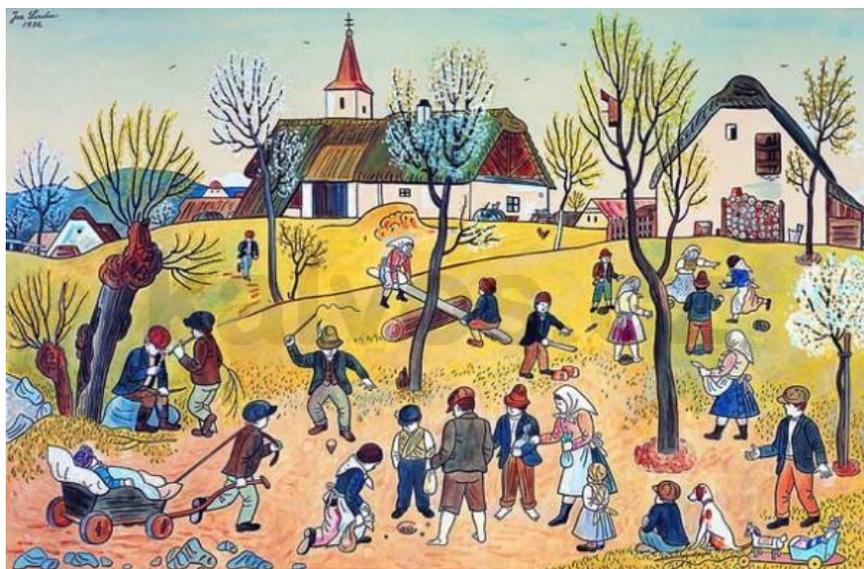
J. Brueghel II. a nasledovník H. van Balen I.: Alegória jari (17.st.)

J. Brueghel I. a H. van Balen I.: Jar (1616)

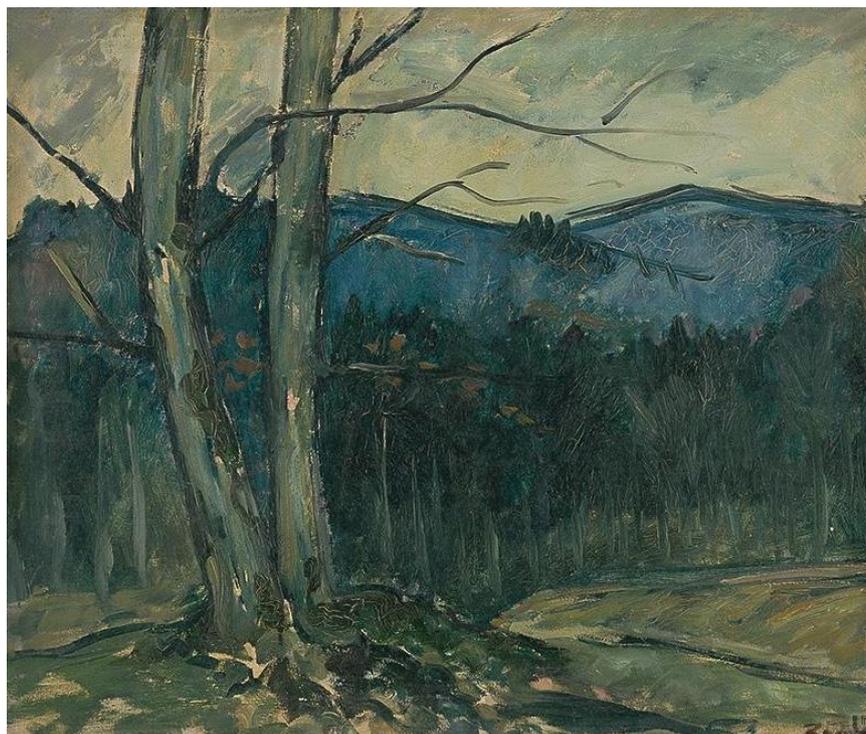
L. Medňanský: Kvitnúce stromy v sade

J. Lada

B. Iványi-Grünwald: Jarná krajina (1910)

Š. Žambor: Predjarie (1930)

I. Ondrej: Posledný sneh (1976)

jarabica - česky *koroptev*; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; vták*

Becker: pre svoje tanečné správanie pri tokaní je jarabica zasvätená *Afrodite* rovnako ako *holubica*; často sa objavuje na etruských maľbách (pozri *etruské umenie*); stredoveký spis *Physiologus* píše, že často sedia na cudzích vajciach a vychovávajú cudzie mláďatá, ktoré sa potom vrátia ku svojim pravým rodičom, a jarabice nechajú „stáť samotné a hlúpe“

Eberhard: jarabica je vták juhu; už čínske porekadlá z *kalendárov* (pozri *kalendár čínsky*) v prvej časti prastarej *Knihy piesní* (Š'-T'ing) jasne ukazujú, že sa jedná o symbol vzájomnej príťažlivosti; tokajúca jarabica, ktorá v dobe jarých povodní privoláva kohúta, sa v *Číne* používa ako narážka na „neusporiadané vzťahy“

P. Galle: Lov na jarabice pomocou maskovania (rytina zo série Venationes Ferarum, avium, Piscium, 1578)

W. G. Ferguson: Zátišie s jarabicou (poľovnícke zátišie, 17.st.)

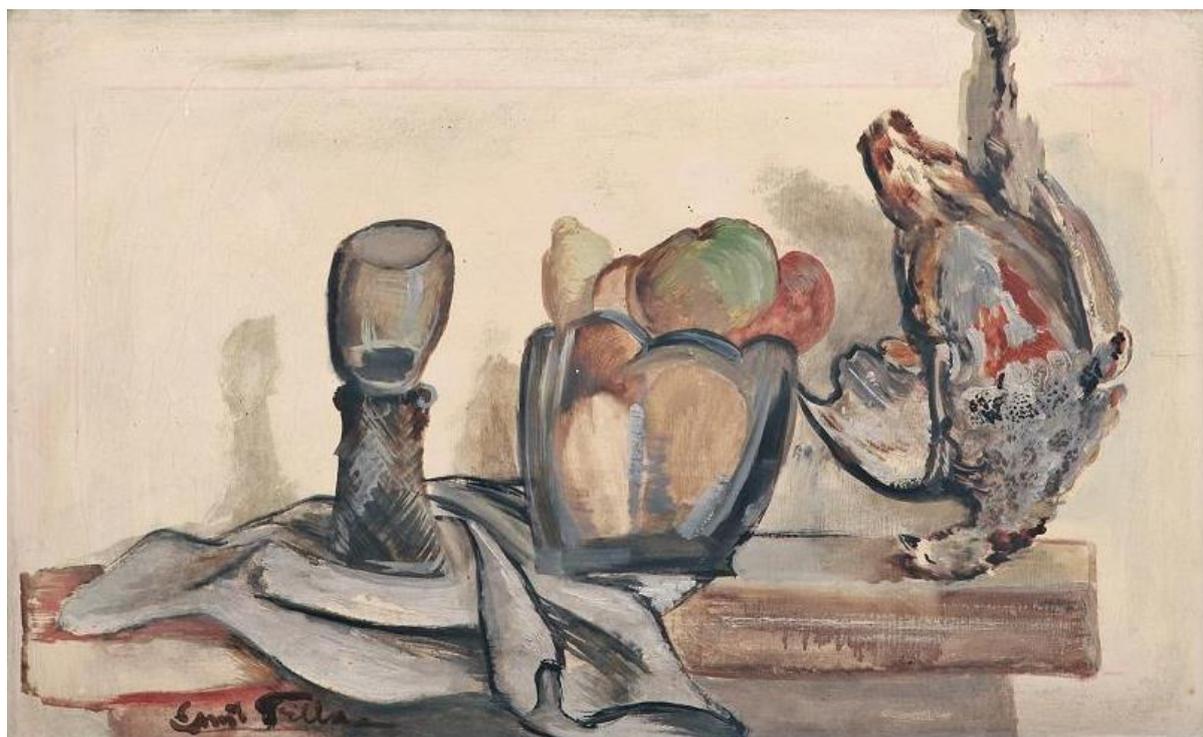
F. X. H. Verbeeck: Mladá žena držiaca jarabicu (17.-18.st.)

L. E. Melendez: Zátišie s dvomi jarabicami, cibuľou, cesnakom a dvomi miskami (bodegón, 18.st.)

L. Corinth: Zátišie so zajacom a jarabicami (poľovnícke zátišie, 1910)

E. Filla: Zátiší s koroptví (1925)

Jaret - Iaret/Aret/Uaret

jargon - číra, priehľadná odroda *zirkonu*; pozri *drahokamy a polodrahokamy*

Jarilo - tiež Jarylo, в Ярило alebo Ярила; poľ. Jaryło; Chorvát.: Jura alebo Juraj; srb. Jarilo ; slav. Jarovit, alternatívne Jarylo , Jarilo alebo Gerovit; slovanský boh vegetácie, plodnosti a jari; Jarilo je však predovšetkým východoslovanská folklórna postava a tiež označenie sviatku, v ktorom vystupuje; s mnohými inými slovanskými folklórnymi postavami, predstavovanými buď prezlečenými ľuďmi alebo figurínami, spravidla mužského pohlavia, niekedy ženského, ho spája jeho aspekt *plodnosti*; Jatrilo je náprotivkom východoslovanského *Kostroma* a *Kupala*, západoslovanskej *Morany* a juhoslovanského *Germana*, *Kalojana*, *Perperunu* a *Zeleného Juraja*; v Bielorusku sa jarilo (jarilky) nazýva aj sviatok, slávený 27.4., v ktorom hrá táto figurína či postava hlavnú úlohu; Jarila predstavovala figurína mládenca v bielej košeli, s ľudskou hlavou v jednej ruke a *snopom obilia* v druhej, niekedy sediaceho na bielom koni; niekedy ho predstavovala aj figurína mladej dievčiny; slávnosť obsahuje výraznú symboliku *plodnosti a sexuality* a Jarilo pri nej, ako nový či mladý boh, dáva odieť kraj do lístia a kvetov a tiež vzísť obiliu; sexuálna symbolika sa prejavuje predovšetkým v pohrebu „Jarilovej plešiny“, ako je eufemisticky označovaný *penis*, pri ktorom prichádzali dievčatá na pohreb Jarilovy figuríny, ktorá mala nadmerný *falus*; v Rusku boli slávnosti zvané jarilky a Jarilo bol na jeho severovýchode nazývaný Jarun; Jarilo býval niekedy stotožňovaný so *svätým Jurajom* a je možné, že pôvodný obrad, slávený skôr v lete, bol pod vplyvom tohto stotožnenia presunutý práve na sviatok tohto svätca; tomu napovedá aj napríklad podobnosť chorvátskeho Zeleného Juraja s Jarilom; pohreb Jarila podľa Zdeňka Váňu sa spája so slávnosťami zomierajúcich a znovu sa rodiacich božstiev ako je egyptský *Usir* alebo grécky *Adonis*; pozri *slovanská mytológia*

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Jarilo>

jarmo - český termín *jho*; v alegórii pozri *Oboedientia* a *Patientia/Trpezlivosť*; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

G. Vasari: Patientia (1542)

Jarmila -

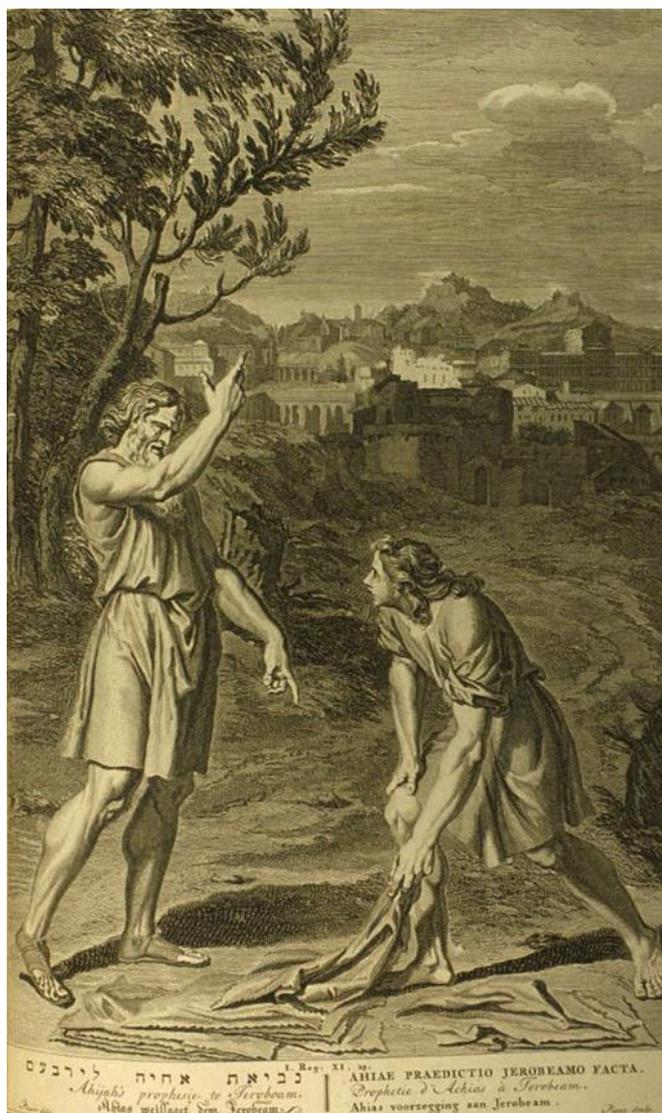
jarmok - trh

jarné nebo - pozri *Jupiter*

„jarné obrázky“ - šunga

Járnsax - Vlčková v súvislosti s heslom *Thor*: severogermánsky boh Thor mal za manželku bohyni *Sif*; s obryňou Járnsaxou splodil siláka Magniho

Jarobeám I - prvý kráľ Severného Izraela; vládol asi 933–911 pr.Kr.; pochádzal z kmeňa *Efraim*; jeho otec sa volal Nebat a matka Serúa; viedol neúspešné povstanie proti *Šalamúnovi* a potom uprchol do Egypta, kde mu poskytol azyl faraón Šišak; po Šalamúnovej smrti sa vrátil do *Palestíny*, kde ho uznalo za kráľa desať severných kmeňov Izraela, ktorí odmietali uznať za kráľa Šalamúnovho syna Rechabáma; nakoľko kult bol centralizovaný do *Jeruzalema*, ktorý ovládal Rechabeám, vytvoril Jarobeám nové kultové miesta na území pod svojou vládou, a to v Bet Elu a Danu; do oboch svätýň umiestnil sochy *zlatých býčkov*; preto pisatelia Biblie označujú Jarobeáma I za toho, kto zaviedol v *Izraeli* modloslužbu a Jarobeám sa stáva prototypom „hriešneho kráľa“; príbehy jeho života v *1Kráľov* (pozri *Knihy kráľov*)

G. Hoet: Achiášovo proroctvo Jarobeámovi (rytina, 1728)

G. van den Eeckhout: Járobeámova obeť v Bet Elu (1656)

Podľa A. Blomaerta: Jarobeám potravou pre psov (1600)

jas - pozri *čiernobiely film*; *farebná svetlosť*

jas farby - *www*: určuje množstvo svetelnej energie vstupujúcej do oka či iného detektoru; pozri *farba jasná*

jaseň - *drevo* z rodu olivovníkovitých; známych 11 druhov rozšírených od trópov po mierne pásmo; svetlé, stredne ťažké, tvrdé drevo používané najmä k výrobe *nábytku* ale aj k *intarzii*

Biedermann v súvislosti s heslom *strom*: staré národy často stromu pripisovali funkciu *osi sveta*, okolo ktorej je zoskupený celý *kozmos*; takýto význam mal jaseň *yggdrasil* severných Germánov

E. Munch: Jasene (1894)

Jasenová - pozri *Slovensko*

<http://www.kudyznudy.sk/aktivita/549/pamatny-dom-martina-kukucina-jaseno/>

B. Kolčáková: Jasenová - rodisko M. Kukučina (1961)

jaskyňa - pozri *paleolitické jaskynné maľby; petroglyfy, interiér (Dudák); Altamira; peklo, Narodenie Pána (Hall); svätá rodina; Betlehem; gotta; Platónovo podobenstvo o jaskyni, Gnippahellir*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Grotto>

<http://de.wikipedia.org/wiki/H%C3%B6hle>

D. Teniers ml.: Krajina s jaskyňou a skupina cigánov (1640)

T. Rousseau: Útes s jaskyňou v blízkosti Granville (1833)

J. Wright: Jaskyňa vo večernej hodine (18.st.)

J. Benlliure y Gil: František z Assisi a muž, ktorý hľadal útočisko v jaskyni (1926)

jaskyňa narodenia -

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%89%D0%B5%D1%80%D0%B0_%D0%A0%D0%BE%D0%B6%D0%B4%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0

jaskyňa večnosti - mystický pojem, ktorý zdanlivo vystupuje ako grécky mýtus: *Helios* (slnko) a *Nyx* (noc) vystupujú ako nebesia; *Proserpina* a *Pluto* reprezentujú podsvetie; *Okeanos* a *Tethys* (či ich rímske náprotivky *Neptún* a *Galatea*) predstavujú more; ale odkaz na *Demogorgona*, otca všetkých bohov, tvorca Chaosu a poriadku, postavu, ktorá sa nevyskytuje v klasickej mytológii odkazuje na pohanské, hebrejské a dokonca *mitraistické* (z Perzie prinesené) vplyvy; námet jaskyne večnosti spomínaný v stredoveku v literatúre i výtvarnom umení

https://www.google.sk/search?q=Cave+of+Eternity&espv=2&biw=1857&bih=952&tbm=isch&imgil=kuZZrB1i43c0XM%253A%253BqCOOR2DnqaDuIM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.bbc.co.uk%25252Farts%25252Fyourpaintings%25252Fpaintings%25252Fthe-cave-of-eternity-205074&source=iu&pf=m&fir=kuZZrB1i43c0XM%253A%252CqCOOR2DnqaDuIM%252C_%252E_AZGBg_cQkSc8tt1bB2hcy_8QSMs%3D&ved=0CDUQyjc&ei=Q6nnVMjUN4m6UYXzgZgL#imgdii=&imgrc=kuZZrB1i43c0XM%253A%253BqCOOR2DnqaDuIM%253Bhttp%253A%252F%252Ficchef.bbc.co.uk%252Farts%252Fyourpaintings%252Fimages%252Fpaintings%252Fmcag_1964_284_large.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.bbc.co.uk%252Farts%252Fyourpaintings%252Fpaintings%252Fthe-cave-of-eternity-205074%3B944%3B781

Podľa H. Goltziusa: Demogorgon v jaskyni večnosti (šerosvitový drevorez)

L. Giordano: Jaskyňa večnosti (17.st.)

jaskynné maľby - pozri *paleolitické jaskynné maľby, predkolumbovské americké umenie v andskej oblasti*

http://it.wikipedia.org/wiki/Pittura_rupestre

http://it.wikipedia.org/wiki/Grotta_Chauvet

jaskynný človek - pozri *troglodyt*

jasle - 1.drevené jednostranné alebo dvojstranné rebriny na kŕmenie; pozri *Narodenie Pána*

2.*bábkové divadlo s plochými bábkami vedenými zospodu; hrané najmä v Prahe 80.rokov 19.st.; divadlo má niektoré špeciálne figúrky preberané zo vtedajšieho pražského života; porovnaj indonézske wayang*

3.*betlehem/jasličky*

J. Lada

jasličkári/betlehemci - jasličkári alebo betlehemci boli v slovenskom zvykosloví mladí muži alebo deti, ktorí v čase *Vianoc* chodievali s *jasličkami* najmä na slovenskom vidieku od domu do domu a svojim vystúpením pripomínali staré zvyky a obyčaje vzťahujúce sa na vianočné obdobie; po jasličkovaní sa chodilo najmä na *Štedrý deň* (24.december), na *Štefana* (1.január) a na sviatok *Troch kráľov*

(6.január; pozri *chodenie s tromi kráľmi*); na Slovensku je tiež zvykom, že okrem jasličkárov chodia do ľudských príbytkov spievať vianočné piesne *koledy* aj *koledníci*

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Jasli%C4%8Dk%C3%A1r>

J. W. von Valvasor: Traja koledovníci na trhu v Lubľane so sviecou „šŕávnica“ na stojane (1689)

M. M. Germašev: S hviezdou (1916)

J. Lada: Koledovníci

jasličky - pozri *betlehem*

jasličková hra - *betlehemská hra/pastierska hra*

Jasna - Lexikón náboženských hnutí v súvislosti s heslom *Avesta*: zoroastrizmus vznikol asi 1500-1000pr.Kr. a je spojený s učením proroka *Zarathuštry*, ktorý žil niekedy v 8.-7.st.pr.Kr.; podľa jeho učenia svetlu dominuje večný zápas medzi princípom svetla a tmy; človek je povinný napomáhať princípu svetla v boji proti princípu tmy; jeho učenie je zhrnuté v spise zvanom *Avesta*; ide o súbor textov skladajúci sa z niekoľkých častí: *Jasna* (liturgické texty), *Jašty* (chválospevy, modlitby), *Visprat* a *Vidévdát* (báje o vzniku iránskych krajín a mýtickom panovníkovi Džamšídovi ako aj texty týkajúce sa očistných rituálov; tento spis bol neskoršie (8.-9.st.) doplnený spismi v *pehleví*: *Zand* (komentár k *Adveste*), *Bundhašin*, *Dénkart* a Ď.

jasnozrivosť - v súvislosti s heslom *Velinas*: ďalším menom litovského boha Velinasa bolo *Ragius* (Vidiaci), od slovesa *reg e tí* – „vidieť“, ktoré zdôrazňuje Velinasovu jasnozrivú schopnosť; jeho ženským náprotivkom je *Ragana*, *veštkyňa*, v súčasnej litovčine *čarodejnice*; jasnozrivosť je podľa litovských povestí Velinasovou najvýraznejšou schopnosťou; podobne ako oko germánskeho boha *Odina* (obetoval ho za možnosť napiť sa zo svätého prameňa) je aj Velinasovo oko magické; v Hennebergerovom popise litovského pohanstva z r. 1595 sa dočítame, že v blízkosti mesta *Įsrutis* (Insterburg) v Malej Litve je posvätný prameň *Golbat*, kam sa „muži chodia stať jednookými“, čo znamená obetovať oko; bolo nesmiernou čťou byť jednookým a niektorí jednookí starci žili ešte v Hennebergerovej dobe; z 12.st. je známa „Velinasova voda“, ktorá po navlhčení urobí oko jasnozrivým; jasnozrivosť je v povestiach spájaná s Velinasovou účasťou na slávnostiach *tanca* v nádherných palácoch, ktoré sa potom, čo zakráka *vrana*, menia v močiare

Jáson - *Iason*

Jasperware - keramika *wedgwood* s farebným reliéfom na modrej hmote; pozri *Basaltware*, *Queensware*

jaspachát - Täubl: celistvá odroda *kremeňa*; nepriehľadný, hnedej až hnedočervenej farby

jaspis - *polodrahokam*; nepriehľadná žltá, červená, zelená alebo hnedastá odroda *kremenca*; v lome matný; krása získaná leštením > užívaný na výrobu sôch a okrasných a úžitkových predmetov v *staroveku*

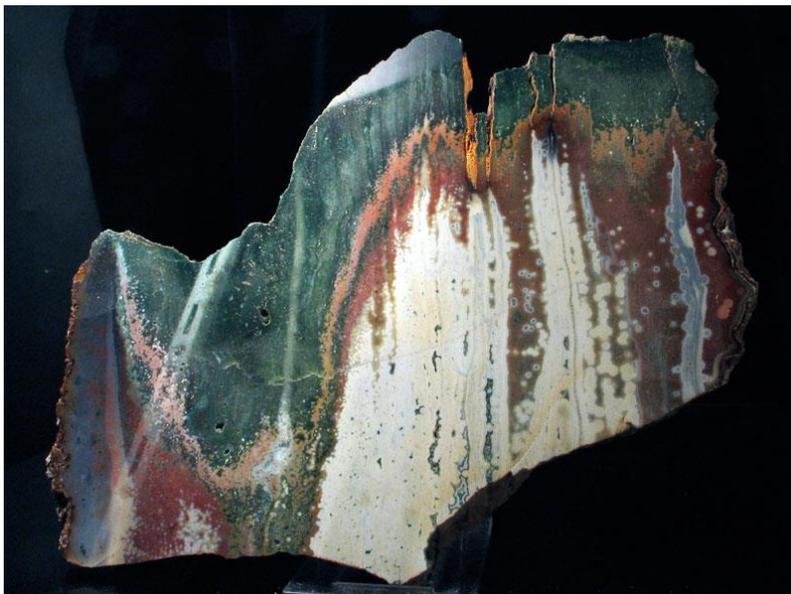
(Sumer: pozri *pečať valčeková, pečatidlo*); v novšej dobe ako sochársky materiál neuzívaný; symbol *magických síl*, najmä *plodnosti* > užívaný ako symbol pri *pôrodoch* (pozri *symbol plodnosti*); vo funkcii *amuletu* (ochrana pred divou zverou, *chorobami, jedom*; sila zobudiť dar *reči*); jeden z dvanástich drahokamov, ktoré tvorili *základné kamene Nebeského Jeruzalema*; podľa španielskej *legendy* sa *Jakubovi Staršiemu* zjavila na stúpe z jaspisu *Panna Mária*; pozri *magle*

Täubl: celistvá odroda *kremeňa*; jaspis je nepriehľadný, rôzne nerovnako zafarbený (hnedý, červený, zelený, sivý a ď.); české jaspisy, rovnako ako české *chalcedóny* a *acháty* (mikrovláknité odrody *kremeňa*) nie je možné farbiť, lebo sa vyznačujú veľkou hustotou a tvrdosťou vnútornej štruktúry; ich vlastná farebnosť je však celkom stála; nálezisko: Ural, Nemecko, u nás Nová Paka, Kozákov, Žďár na Morave; odrodami jaspisu je aj *heliotrop* a tzv. *nemecký lapis*; pozri *drahokamy a polodrahokamy, Abraxas, Arkaim*

<http://de.wikipedia.org/wiki/Jaspis#Variet.C3.A4ten>

Jaspis

Jaspis

jaspisový porcelán - Böttgerova kamenina

jastorfská kultúra - kultúra *germánskych kmeňov doby železnej*, charakteristická keramikou s jednoduchým geometrickým motívom

jastrab - v *gréckej mytológii* atribút *Héry*; v starovekých mýtoch pozri *fénix* (?); pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; vták*

Becker: ako veľmi rozšírený dravý vták v stredovekom výtvarnom umení symbolom *smrti*

Hall: jastrab prirovnávaný k gréckemu písmenu *ypsilon*

-podľa stredovekých *bestiárov* má jastrab malé telo ale veľkú odvahu; je krutý ku svojim mláďatám; skoro ich prestáva kŕmiť, bije ich krídlami a vyhadzuje z hniezda; ako náhle jastraby vidia, že mláďatá sa snažia lietať, okamžite s nimi začne trénovať lov; lenivé a slabé mláďatá zabíja

Jastrab (iluminácia zo stredovekého rukopisu)

Podľa P. de Vos: Kohút, sliepky a kurčatá napadnuté jastrabmi (17.st.)

E. Landseer: Jastrab (19.st.)

T. Weawer: Náprstník červený, černice a jastrab čeliaci zmiji (1814)

M. Hanák: Ilustrácia

Utagawa Kuniyoshi: Jastrab (kakemono, 19.st.)

Jasusch Anton - (†1965); slovenský maliar. Jeho viac ako polstoročná tvorba patrí medzi vrcholné výtvarné prejavy moderného umenia 20.st. na Slovensku; pozri *abstraktné umenie, slovenskí maliari*

https://sk.wikipedia.org/wiki/Anton_Jasusch

<http://www.webumenia.sk/katalog?author=Jasusch%2C+Anton> (prehľad diel)

<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/simpleSearch//query=au%3A%22Anton+Jasusch%22>

http://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.O_4368

<https://www.google.sk/search?q=Jasusch:+Kolobeh+%C5%BEivota+%E2%80%93+putovanie+du%C5%A1%C3%AD&espv=2&biw=1844&bih=995&tbn=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CFAQsARqFQoTCI3Uk5uE-8cCFUy-FAod8dQJmw>

<https://www.google.sk/search?q=Jasusch:+Krajina+s+oblakmi&espv=2&biw=1844&bih=995&tbn=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CC8QsARqFQoTCP6r7Iv1-8cCFePycgod0KkG7g#imgrc=B9rXU7SF5CaBKM%3A>

<http://stary.webumenia.sk/web/guest/search/-/results?orderBy=RELEVANCE&page=1&items=21&query=au:%22Anton%20Jasusch%22&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data> (prehľad diel)

<http://www.webumenia.sk/katalog?author=Jasusch%2C+Anton>

<http://www.webumenia.sk/autor/4481>

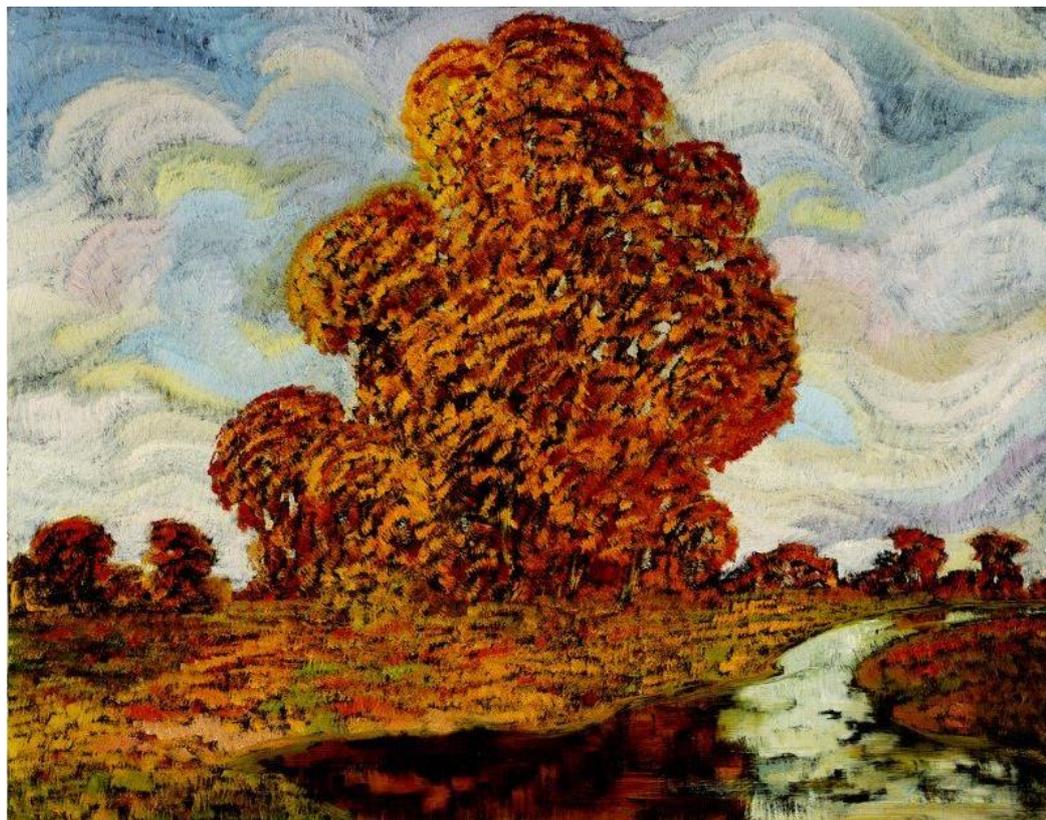
A. Jasusch: I. svetová vojna (1920-1940)

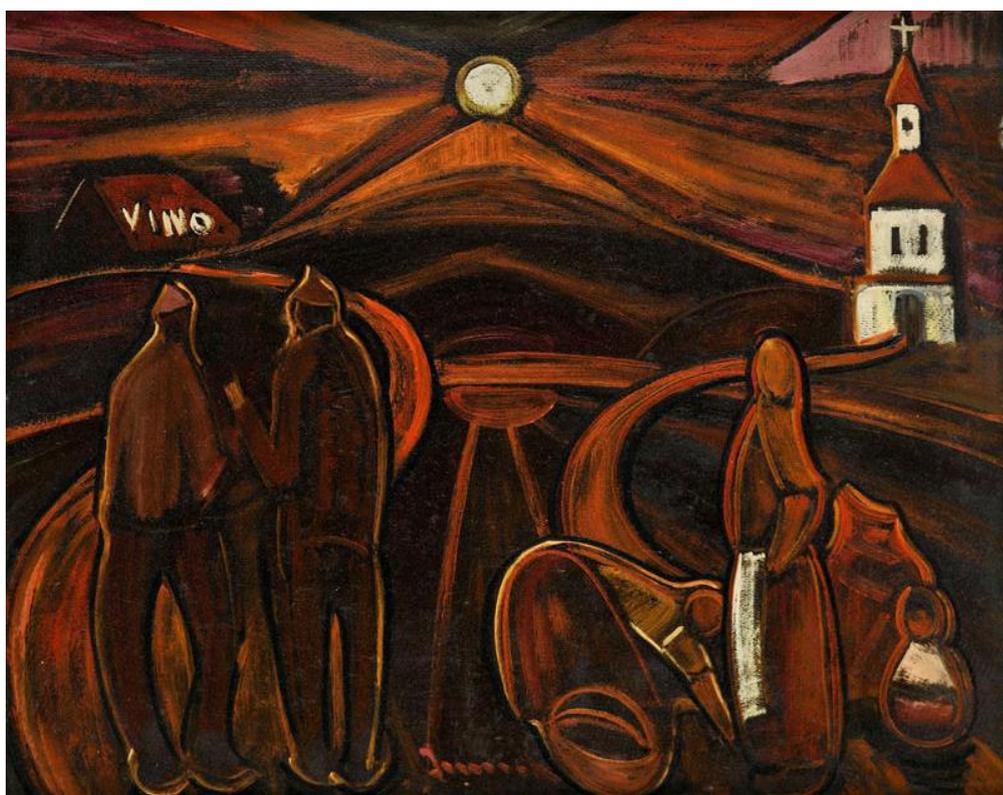
A. Jasusch: Posledný súd (1960)

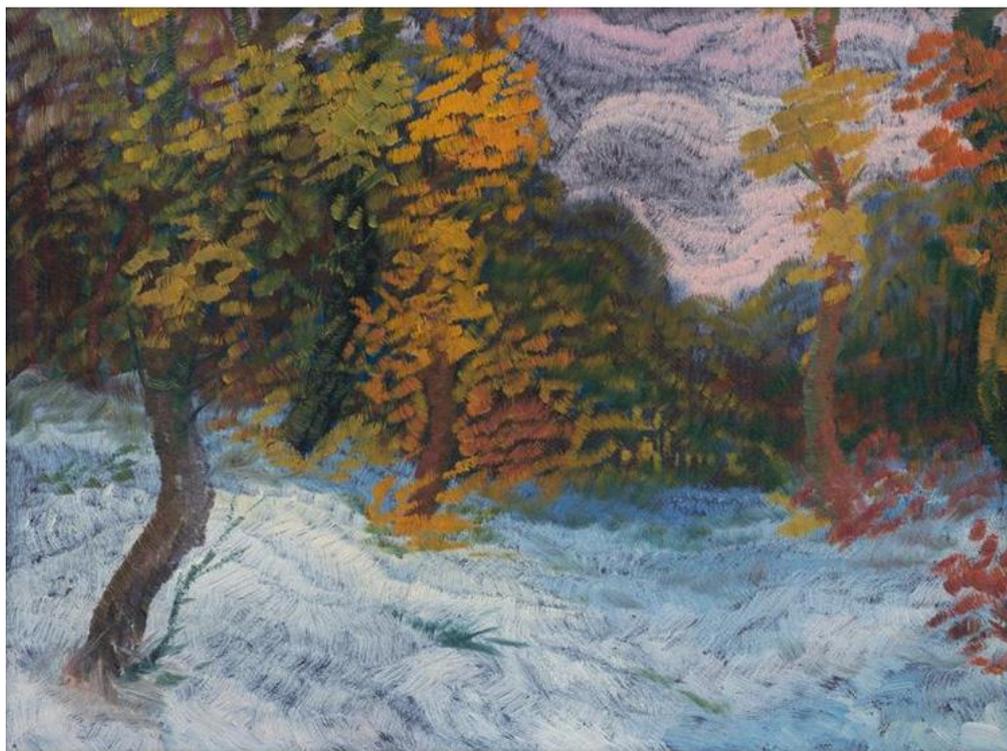
A. Jáschke: Pútnici (1920-1940)

A. Jásusch: Jesenná krajina s riečkou (1913-1914)

A. Jásusch: Na poli (1958-1962)

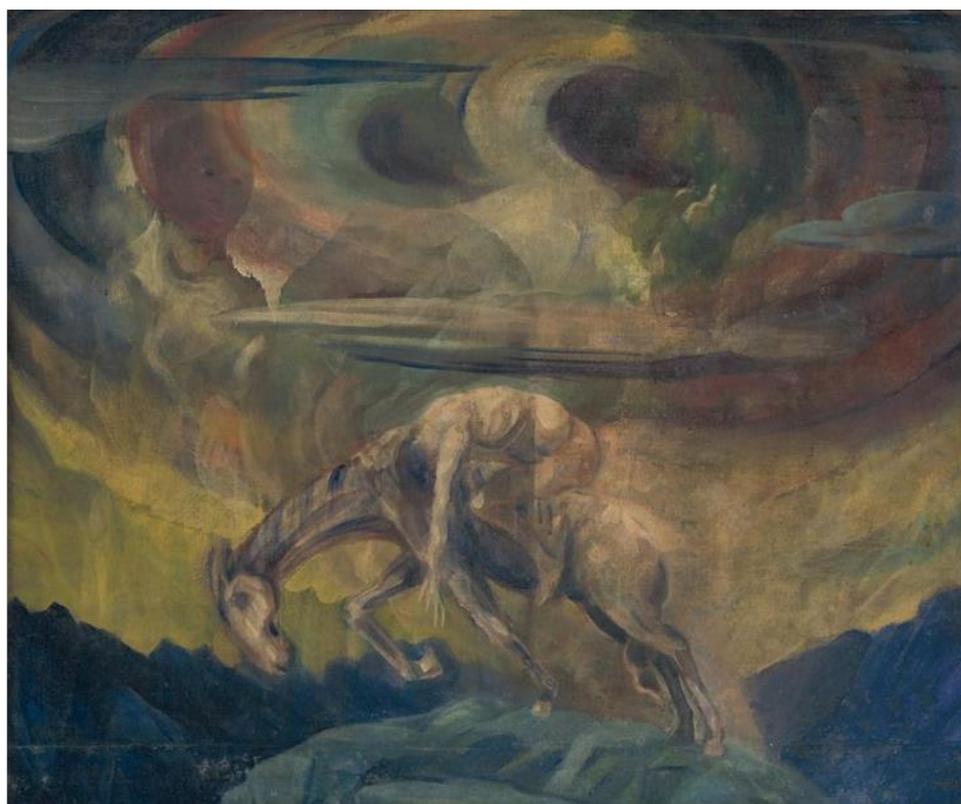
A. Jásusch: Kraj lesa (1910)

A. Jásusch: Kolobeh života – putovanie duší (1922-1924)

A. Jasusch: Cirkus (1960)

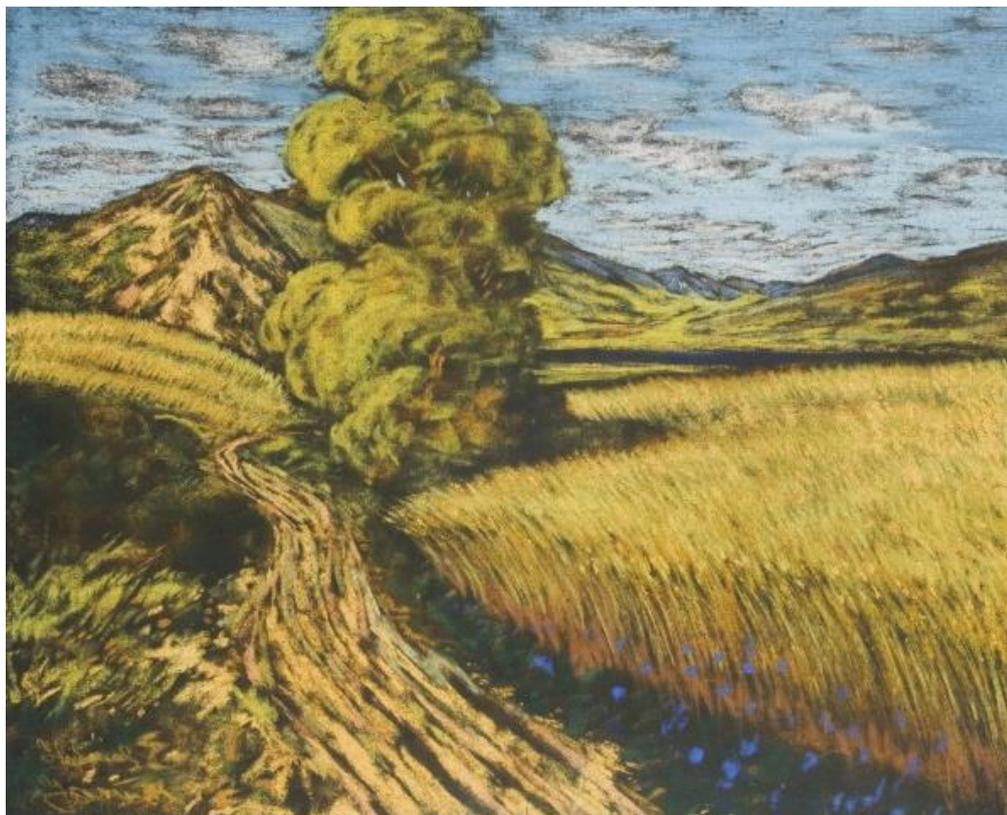
A. Jasusch: Nirvána (1922)

A. Jasusch: Koncentrák (nedokončené, 1960)

A. Jasusch: Príšery vojny (1922)

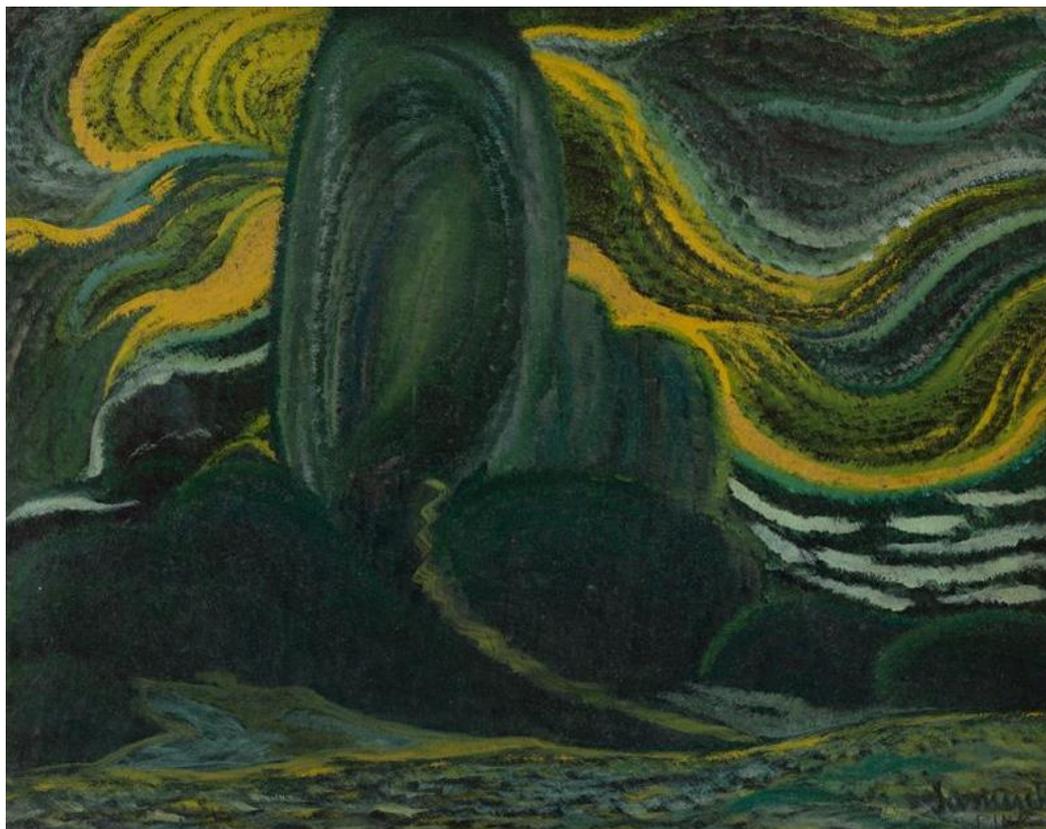
A. Jásusch: Leto (1934-1940)

A. Jasusch: Žena so džbánom (1958-1960)

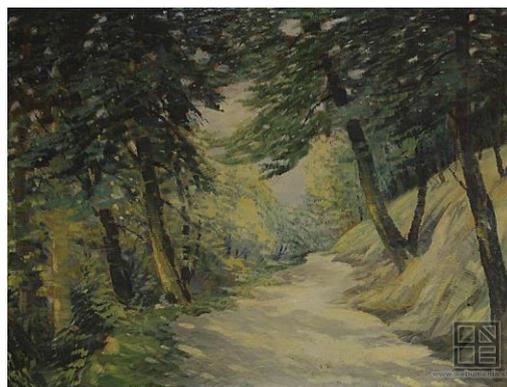
A. Jasusch: Výkrik (1960)

A. Jasusch: Krajina s oblakmi, (1924)

A. Jasusch: Muzikanti
A. Jasusch: V lese (1910-1930)

A. Jasusch: Vojna (1960-1965)

A. Jasusch: Les (1900-1920)

A. Jasusch: Symfónia (1920-1925)

A. Jasusch: Žltý mlyn (1922)

jašterica, jašter - v starovekých mytológiách pre svoju lásku k *slnku* bola jašterička symbolom posmrtného bytia v ríši večného *svetla*; v tomto význame zobrazovaná na *náhrobkoch* a *popolniciach*; rovnaký význam má motív *Apollón Sauroktonos* (Apolón zabíjajúci jaštericu); jašterica aj symbolom obnovy (na jar vyzlieka kožu, ktoré začína od očí > *magická* sila pri liečení očných *chorôb*); v *kresťanstve*: jašterica symbolom človeka obracajúceho sa ku svetlu *vieery* a *spravodlivosti*; v stredoveku svetelným *symbolom*: výzdoba *svietnikov*, *schodiskového zábradlia* (vedie ku svetlu); na architektúre symbolizovala túžbu po svetle (umiestnená na úpätí chrámových múrov); *atribút* personifikovanej logiky/dialektiky, jedného zo *Siedmich slobodných umení*; súčasne aj symbol diabla a hriechu; pozri *salamander*, *pavúk*; *Kukulkan*, *Zilant*, *zvíera*; *atribúty*, *symboly*, *alegórie* a *prirovnania*

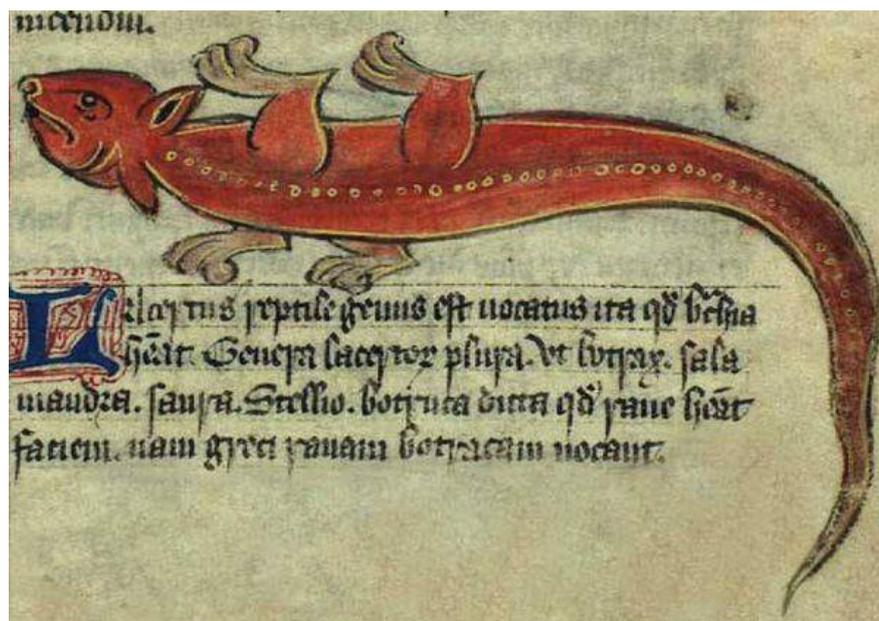
-podľa stredovekých *bestiárov* keď jašterica vekom slepne, tak vylieza z diery a pozerá sa na slnko, ktoré rýchlo spaľuje závoj na jej očiach

-v súvislosti s heslom *Apollón Sauroktonos*: Apollón Sauroktonos - „zabíjajúci jaštericu“ je rímska kópia Ela z 4.st.pr.Kr.; motív zabitia jašteričky, ktorá túži zomrieť rukou boha slnka, je založený na význame smrti otvárajúcej svet svetla

-v súvislosti s námetmi Výsmech Ceres: klasický príbeh z Ovidiových *Metamorfôr*; keď bohyňa *Ceres* hľadala svoju dcéru *Persefona*, unesenú *Plutom* (v gréckych mýtoch *Hádóm*) do podsvetia, kde sa stala kráľovnou; *Ceres* hľadala všade stopy svojej dcéry; keď putovala po zemi, prišla do malého domčeka a požiadala o pohár vody; stará žena sa objavila vo dverách a ponúkla bohyňu sladkým vareným nápojom ozdobený pečeným jačmeňom; *Ceres* rýchlo pila, keď sa objavil malý chlapec; videl podivnú ženu vo dverách ich chatrče a vysmieval sa jej pre dychtivé pitie; nahnevaná touto urážkou bohyňa odhodila nápoj na chlapca a menila ho na jaštericu

Apollón Sauroktonos (4.st.pr.Kr.)
Mesiac september (rímsky kalendár)

Jašterica (iluminácia zo stredovekého bestiára)

H. Aldegrever: Groteskný ornamentálny panel s dvoma jaštermi, pod ženskými monštrami a levom s opratami nad nimi (1549)

Caravaggio: Chlapec uhryznutý jaštericou

Podľa J. A. Backera: Mladý Bakchus drží jašteričku (17.st.)

R. Savery: Kvetinové zátišie s dvomi jaštericami (1603)

A. van der Ast: Zátišie s jablkovými kvetmi (1635)

H. Bollongier: Zátišie s kvetinami (1639)

O. Marseus van Schrieck: Podrast s hadom, jaštericami, motýľmi a ostatným hmyzom (1650-1678)

O. Marseus van Schrieck: Rastliny a hmyz (1665)

O. Marseus van Schrieck: Plazy a hmyz (1662)

jašteričia koža - koža jašteričia

Jašty - Lexikón náboženských hnutí v súvislosti s heslom *Avesta: zoroastrizmus* vznikol asi 1500-1000pr.Kr. a je spojený s učením proroka *Zarathuštry*, ktorý žil niekedy v 8.-7.st.pr.Kr.; podľa jeho učenia svetu dominuje večný zápas medzi princípom svetla a tmy; človek je povinný napomáhať princípu svetla v boji proti princípu tmy; jeho učenie je zhrnuté v spise zvanom *Avesta*; ide o súbor textov skladajúci sa z niekoľkých častí: *Jasna* (liturgické texty), *Jašty* (chválospevy, modlitby), *Visprat* a *Vidévdát* (báje o vzniku iránskych krajín a mýtickom panovníkovi Džamšídovi ako aj texty týkajúce sa očistných rituálov; tento spis bol neskoršie (8.-9.st.) doplnený spismi v *pehlevi*: *Zand* (komentár k *Adveste*), *Bundhašin*, *Dénkart* a Ď.

jazyk - atribút *Jána Nepomuckého*; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

jazyk ohnivý - *ohnivý jazyk*